

g.v.

Ik geloof in de jeugd van vandaag

Wel, we zijn zo ver.... enige televisieschijnwerpers hebben hun licht laten vallen op Café Reynders op het Leidseplein.

Nederland is geschrokken van de jeugd die zich daar bevond. En nu weten we het dan weer. De jeugd van vandaag is nihilistisch, zedenloos, verwilderd, enz. Enfin, volgt U het gesprek op straat en op het achterbalcon van de tram maar.... ome Jan en tante Marie weten nu immers wat voor appels, en zeg maar gerust wat voor rotte appels ze in de mand hebben.

Ik kom door mijn functie van geestelijk verzorger van militairen regelmatig in contact met vele honderdtallen jongemannen rond de twintig en ik durf rustig zeggen: Café Reynders dat is niet de jeugd van vandaag. Wel kan men zeggen dat in deze Leidsepleinjeugd enkele kenmerken van de hedendaagse jeugd in een vertekende, caricaturale vorm naar voren komen. Deze jonge mensen hebben dan ook stellig recht op belangstelling; wanneer de televisie-uitzending deze echte belangstelling tot gevolg zou kunnen hebben b.v. van enkele ervaren paedagogen en sociologen, dan zou deze uitzending stellig waarde hebben gehad.

Ik zou U op het hart willen binden, weest — vooral op dit terrein — toch voorzichtig met generaliseren. Men kan onmogelijk een bepaalde groep jongeren, al of niet exclusief, belichten en zeggen: zo is de jeugd.

Ik begrijp dat deze voorzichtigheid ook voor mezelf moet gelden en als ik U in deze toespraak dus iets wil vertellen van mijn indrukken van de jeugd van vandaag, dan wil ik daar steeds bij bedenken — en ik verzoek U om dat ook te doen — dat ook mijn ervaring beperkt is. Wat mij voortdurend opvalt bij de jongeren die ik ontmoet, dat is de neiging tot individueel stelling nemen. Ik herinner me uit mijn eigen jonge jaren dat wij ons sterk verbonden gevoelden door de sociale verbanden waarin wij leefden, ook al stonden we kritisch tegenover de volwassenen die in deze verbanden het heft in handen hadden. Ons denken was sterk collectivistisch gericht. We dachten socialistisch, liberaal, katholiek, protestant enz. Het gevaar van deze situatie was dat we slechts weinig oog hadden voor de grens tussen zelf-denken en napraten. Ik geloof dat wij als jonge enthousiaste mensen een groot meesterschap hadden bereikt in de vereenzelviging van ons eigen denken met dat van een bepaald collectivisme.

* *
*

Wanneer ik in ons vormingscentrum De Ark te Nunspeet met militairen sprak valt het mij vele malen op dat de jonge mensen van dit ogenblik een veel individualistischer methode gebruiken tot opbouw van hun gedachtenwereld. Het zich bevinden binnen een bepaalde collectieve gedachtengang spreekt hen niet aan, integendeel ik zou willen zeggen, alles wat collectieve vormen aanneemt schrikt hen af. Sterk is bij de jongeren van nu de neiging om te zeggen: als je het voor jezelf kunt verantwoorden, dan is het in orde. Beleven we in deze neiging van de jeugd (die natuurlijk ook zijn exclusiviteit kent) niet de schrik om de zinloos geworden traditie en de mislukking van het super-collectivisme die we in de laatste vijftig jaren, in veel ellende, hebben doorgemaakt? Ik zou durven zeggen, met enige overdrijving, de jeugd van de twintiger jaren was schijn-critisch, de huidige jeugd is werkelijk kritisch. Zó kritisch dat ze vaak cynisch, soms zelfs onverschillig komt te staan tegenover wat de volwassen wereld haar heeft te bieden, in een innerlijk weten dat ze haar eigen weg heeft te gaan, eigen vorming van gedachten en eigen gedachten-inhoud heeft te bepalen. Het beste deel van onze jeugd heeft zich m.i. diep gestoken in dit proces, dat uiteraard langs gans andere wegen tot uiting komt dan b.v. de jeugddemonstraties in de twintiger jaren.

Wanneer wij als volwassenen, onervaren op dit terrein van het cynisch individualisme, menen dat we slechts te maken hebben met groot egoïsme en dit dan

stellen tegenover het z.g. altruïstisch idealisme onze jeugdtijd, doen we, meen ik, de jeugd van nu grof onrecht. Egoïsme kan zowel groeien binnen een individualistische als binnen een collectivistische levenshouding, alleen mag men, geloof ik, wel zeggen dat een egoïstische levenshouding binnen een collectivistische gedachtingegang tot onwaarachtigheid, tot onechtheid, leidt.

De jeugd van vandaag, ik generaliseer thans op mijn beurt, is eerlijk en openhartig. Wanneer wij als volwassen idealisten nog steeds geloven in het ideaal van een bewoonbare wereld dan kunnen we ons, meen ik, slechts intens verheugen in deze eerlijke openhartigheid van de opgroeiende generatie, immers eerlijkheid en openhartigheid zijn de eerste voorwaarden om tot bewoonbaarheid van de wereld te geraken. Ik geloof dat de jeugd van vandaag niet meer of minder egoïstisch is dan de jeugd van vijf en twintig jaar geleden, zij is echter openhartiger in mijn ogen omdat ze haar egoïsme niet tracht te verbergen.

Betekent dit dan dat de jeugd van nu, in tegenstelling b.v. met de jeugd van de vorige generatie, niet idealistisch meer is? In de eerste plaats heb ik al betoogd dat ik nog niet zo zeker ben van het werkelijk idealisme van de jeugd van de thans volwassen generatie. Maar ik ben er ook nog niet zo zeker van dat de jeugd van thans geen idealisme meer kent. O neen, dat idealisme van vroeger, dat kent de jeugd van nu zeker niet. De huidige jeugd is nuchter en cynisch. Ze heeft te veel van de wereld begrepen om in de tot standkoming van een of andere heilstaat te geloven. Daarom laat veel van het gedoe van de volwassenen de jeugd onverschillig. De huidige Nederlandse partij-politiek b.v. gaat aan het overgrote deel van de jeugd voorbij, omdat deze jeugd eensdeels niet gelooft in het zinvolle van deze politiek, andersdeels niet in de oprechtheid daarvan. Men vergist zich als men denkt dat de huidige jeugd dus geen belangstelling heeft voor de politiek. Met name de grote problemen van de internationale politiek heb ik meermalen tot onderwerp van warme discussies gezien in allerlei groepen van jonge mensen.

* * *

Is de jeugd van vandaag zonder idealen? Ik heb in het begin van mijn betoog gezegd dat deze jeugd individualistisch is gericht. Voor zover zij idealen voorstaat hebben deze dus ook een individualistische tendenz. Toen ik een dezer dagen aan een groep jonge mensen de vraag stelde: „Wat zien jullie eigenlijk als doel in je leven?” kreeg ik, zonder nadenken, het uniforme antwoord: „Gelukkige mensen te worden”. Natuurlijk kwam daarop mijn volgende vraag: „Hoe denk je dat geluk dan te bereiken?” Eén van de groep — een jonge schilder — formuleerde toen als volgt: „Door me volledig en eerlijk aan mijn kunst te geven, zonder daarbij anderen schade te doen”. Op dit antwoord bleek de gehele groep zich te kunnen verenigen, al was natuurlijk niet voor allemaal de kunst het middel om gelukkig te worden. Dit is de nuchtere moraal die men bij veel jongeren ontmoet: zoek een taak die je bevredigt en zorg dat je daarbij anderen geen schade berokkent.

En verder? En verder, vraagt de jeugd vrijheid, vrijheid om haar tijd te besteden zoals ze dat zelf wenst, te besteden aan muziek en dans (hebt U ooit zo'n massale belangstelling gezien voor muziek en dans, als bij de huidige jeugd, al weet ik wel dat U die muziek en die dans niet altijd mooi vindt), te besteden aan sport, studie, hobby's, jonge liefde en wat al niet meer. Deze jeugd neemt de vrijheid om te genieten van het leven, het meest ernstige deel van die jeugd geniet van schilder-kunst, beeldhouwkunst en architectuur, het meer oppervlakkige deel geniet van rock and roll enz. Maar steeds is hun weg gericht op het bereiken van individueel geluk, zonder daarbij anderen te kort te doen!

Is dat allemaal zonder bedenkingen? Stellig niet! Het zou dwaas zijn om de levensstijl van de huidige jeugd als ideaal te gaan stellen. Maar ik zou wel willen opponeren tegen degenen die onze huidige jeugd nihilistisch, verwilderd en zedeloos noemen. Natuurlijk komen deze verschijnselen als exclusiviteit voor, maar er is geen sprake van dat daarmede de jeugd als zodanig is gekenmerkt. Vergeet bovendien niet, dat door de grotere openhartigheid van de jeugd, de verschijnselen beter dan vroeger, zijn af te lezen, terwijl ook voor de jeugd geldt dat veel grotere groepen dan vroeger aan het culturele en amusementsleven deelnemen en daar hun stempel op drukken.

Natuurlijk is de situatie van de jeugd niet zonder bedenkingen. Wie uitgaat van de gedachte: „Als ik het voor mezelf kan verantwoorden, dan is het in orde”, spreekt daarmede in wezen een uiterst moeilijk en geladen levensprogramma uit. „Zelf verantwoorden” vraagt verantwoordelijkheidsbesef, maatstaven om te kunnen verantwoorden, inzicht. Ik zou niet gaarne willen beweren, dat dit alles bij de moderne jeugd, zelfs bij het beste deel daarvan, in voldoende mate aanwezig is. Dit is trouwens een terrein waar generaliseren al geheel onmogelijk is. Ook wie gelukkig wil zijn, zal de maatstaf tot geluk en het inzicht in geluk in zich moeten dragen.

Wellicht zouden de volwassenen hier de jeugd te hulp kunnen komen, ware het niet dat juist op grond van de tegenstelling oudere-jongere generatie een gezags-crisis aanwezig is die het voor de ouderen zeker niet eenvoudig maakt om de jongeren te hulp te komen. Wanneer wij de jongeren willen helpen, dan zullen we vóór alles bereid moeten zijn tot luisteren, luisteren naar wat in deze jongeren nu werkelijk leeft. Kunnen we dat niet en komen we zonder meer aandragen, met wat wij goed en nodig vinden, dan moeten we er maar op rekenen, dat onze hulp niet aanvaard zal worden.

De jongeren van vandaag zijn in eerlijkheid en openhartigheid op weg naar het geluk. Het valt niet te ontkennen dat velen van hen daarbij op dwaalwegen terecht komen, waar zij ervaringen opdoen die ook door henzelf allerminst als geluk worden gevoeld. Wat de jonge mensen zich echter zullen moeten verwerven — deels door schade en schande, deels door de hulp van anderen — dat is inzicht in werkelijk geluk.

Het is de vraag of wij als ouderen daarbij werkelijk kunnen helpen. Weten de volwassenen van vandaag zelf voldoende van het geluk om anderen inzicht te kunnen geven? Is het niet veeleer zo, dat de maatstaven en beoordelingen die de volwassen samenleving geeft, verder van het geluk afvoeren dan er naar toe. Is het wellicht goed dat de jongeren van vandaag zich niet al te veel bekommeren om deze maatstaven en beoordelingen?

M.i. zal werkelijk menselijk geluk eerst dan gevonden kunnen worden waar de mens zichzelf ontdekt als creatief wezen. En creatieve instellingen t.a.v. eigen vermogens en t.a.v. het leven zijn de werkelijke bases voor menselijk geluk.

Zijn de jonge mensen van vandaag op weg naar zulk een creatieve levensinstelling? Ik zou het niet durven beweren. Sommige tekenen wijzen er inderdaad op, andere schijnen eerder het tegendeel te bewijzen. Daarom kan er ook niet gegeneraliseerd worden. Constructieve en destructieve elementen strijden om de voorrang in de levensstijl van onze jongeren. Het totaal der maatschappelijke verhoudingen schept bovendien een moeilijk en gevaarlijk klimaat. Het ontstaan van gevaarlijke exclusiviteiten die zelfs een zeer massaal karakter kunnen krijgen is dan ook niet denkbeeldig.

Maar toch, wie zijn oor te luisteren legt bij de jeugd van vandaag vindt vele positieve elementen, eerlijkheid, positieve kunstzinnige belangstelling, sportiviteit en belangstelling voor levensvraagstukken. Deze jeugd vraagt om ons vertrouwen. Niet om blind vertrouwen. Critiek, zelfs harde critiek kan deze jeugd best hebben, maar vertrouwen, dat vrijheid gaat ook daar waar de critiek niet ontbreekt. Vrijheid om het geluk zelf te veroveren. De jongere van vandaag zoekt zijn weg naar geluk. Ondanks alle bedenkelijke verschijnselen die wij iedere dag opnieuw kunnen waarnemen, meen ik dat in vele jongeren zoveel positieve elementen aanwezig zijn dat wij als ouderen met enig geloof en vertrouwen — zij het niet zonder critiek — de jongeren tegemoet kunnen treden in een bereidheid hen te helpen wanneer zij dit zelf wensen.

H. J. J. LIPS.

Echt en onecht in geloof en ongeloof

Een nieuwe brochure van de hand van

Prof. Dr. T. T. TEN HAVE (oud-hoofdbestuurslid)

Prijs 75 cent

Bestellingen te richten aan het Centraal Bureau Humanistisch Verbond
Oudegracht 152, Utrecht - Telef. 10163 - Postgirorekening 304960